

“First aid: modern architecture and the idea of rescue”

El dijous 15 de març de 2018 hi va haver a la Sala d'Actes de l'ETSAV una conferència del cicle “Open Lectures”, organitzada per l'Illinois Architecture Study Abroad Program (IASAP-BV). El conferenciant convidat va ser Stanislaus von Moos, historiador i crític d'art suís, professor a Harvard, Berna, Nova York, Delft, i finalment a Zuric, on va treballar al Departament d'Art Modern i Contemporani fins a la seva jubilació l'any 2005. El 1968 va publicar "[Le Corbusier: elements of a synthesis](#)", que es considera el primer llibre crític complet sobre la vida i l'obra de Le Corbusier.

La conferència es titulava “First aid: modern architecture and the idea of rescue”, i estava dividida en quatre parts titulades, respectivament, “una benedicció oculta”, “la invenció de la infància”, “l'arca de Noé”, i “el fantasma del Brutalisme”.

En la primera part, el professor Moos va projectar un fragment de la pel·lícula “Germania anno zero” (Roberto Rossellini, 1948), i un fragment d'una pel·lícula d'Alberto Savinio sobre les runes de Milà, després d'haver estat bombardejada pels aliats a la segona guerra mundial. En el primer fragment, mentre es veien imatges de la ciutat de Berlín completament destruïda, Rossellini explicava que no volia acusar ni defensar els alemanys, simplement constatar els efectes de la guerra, i com els nens del carrer, condemnats a la desesperança, vivien aquella tragèdia com si fos la normalitat. En el segon fragment, en canvi, en una visió oposada, i potser cínica respecte l'anterior, Savinio celebrava que “una nova vida emergiria de les runes, per això, en comptes d'estar trist, estic content i ple de joia”. Aquesta darrera, segons el conferenciant, és la visió pràctica dels arquitectes, que veuen les runes i l'enderrocament com una oportunitat per debatre i reinventar la ciutat en la que es vol viure. I això no és casual que succeeixi perquè ja des del 1928 es covaven les idees del CIAM (Congrès internationaux d'architecture moderne), on, entre d'altres, es defensava que l'arquitecte també havia de participar en la planificació de les ciutats, al costat dels urbanistes. En aquest sentit, l'any 1939 l'arquitecte Albert Roth va publicar “[La Nouvelle architecture](#)”, un llibre que va tenir molt d'èxit, en el que es va presentar la idea de l'arquitectura funcional, i que va fer que els arquitectes ja no tornessin mai més a l'arquitectura tradicional, clàssica i rural. Segons Roth, la ciutat moderna havia de respondre a cinc funcions: habitatge, lleure, feina, administració i transport, i com a metàfora d'aquest repte de reinventar la ciutat en un paisatge buit, el conferenciant va projectar una pintura titulada “Pàgina del diari d'un urbanista”, obra de Hans Erni (1941).

A la segona part de la conferència, Van Moos va explicar la importància que es va donar després de la segona guerra mundial a l'educació, com una eina per a que el feixisme no tornés mai més. Això va obsessionar els arquitectes, que veien en els infants una font de regeneració de la humanitat, i van projectar llars d'infants funcionals, en llocs oberts, amb molt d'espai i molta llum. De nou es va il·lustrar aquest concepte amb una fotografia d'un altre llibre publicat per Alfred Roth, titulat "[La Nouvelle Ecole](#)", on es podia veure una aula on els infants es disposaven com si fossin en un seminari, tots al voltant d'una taula, i fent diferents tasques manipulatives cada un. D'altres exemples van ser imatges del centre d'Amsterdam, enrunat per les bombes, i com després de retirar la runa s'aprofitava l'espai buit dels solars per fer-hi parcs infantils, amb mitjans modestos, tot recordant l'art naïf modern, però que s'omplien de mainada desitjosa de jugar, saltar i córrer. L'orfenat municipal d'Amsterdam, construït per Aldo van Eyck l'any 1960, també és una mostra d'aquesta cura per la transparència i la llibertat que des de l'arquitectura moderna es vol donar als infants. Segons Van Moos, la visió de la planta d'aquest edifici, distribuïda en múltiples cel·les, recorda les pintures de Paul Klee.

A la tercera part, el conferenciant va comparar l'arquitectura moderna de postguerra amb l'arca de Noé, un vaixell salvador per als qui es veuen forçats a abandonar casa seva. Un pensament que ja va tenir Le Corbusier l'any 1923, quan va publicar "[Vers une architecture](#)", i va plantejar el dilema "arquitectura o revolució". Per al suís, la revolució significava el caos, i era la conseqüència lògica d'una societat descontenta, sense qualitat de vida per culpa de la ciutat industrial, un lloc malaltís per al cos i l'esperit, i on la realització d'una nova arquitectura era l'única sortida possible a les revoltes socials. De nou, els eixos centrals dels edificis són la claror, l'espai, i la circulació de l'aire, com es pot veure en hospitals i sanatoris. Finalment, edificis de Le Corbusier com la Cité de Refuge (París), o la Unité d'habitation (Marsella), recorden també aquesta idea d'un gran transatlàntic o "arca" salvadora.

La darrera part de la conferència es va titular "el fantasma del Brutalisme". Les dues guerres mundials van tenir un fort impacte en les carreres dels arquitectes moderns, que es van haver de plantejar què era la reconstrucció, i qui se n'havia d'encarregar. En certa manera, la ruïna va ser vista com un monument en sí mateixa, i Le Corbusier, per exemple, en algunes esglésies va optar per no reconstruir i només cobrir les runes amb cristall, per protegir-les. Aquest gust per la ruïna, aspra i ruda, és el que explica l'ús del formigó en cru en els nous edificis de l'estil anomenat "brutalisme". A continuació Moos va mostrar com la reconstrucció també va influir en el desenvolupament de l'habitatge prefabricat, el qual es va començar a fer servir de forma generalitzada als Estats Units com un sistema ràpid i barat de construcció.

En el col·loqui final es va discutir sobre les guerres com a font d'innovació arquitectònica, i es va concloure que, sense haver-hi guerra, avui en els centres històrics de les grans ciutats també hi ha molts enderrocaments, sobretot per construir-hi centres comercials. Per tant, aquesta és la qüestió de fons: Si enderroquem, què hi construïm?